

SKARBY ŚWIATA

CUDA NATURY, KULTURY I SZTUKI

SKARBY ŚWIATA

CUDA NATURY, KULTURY I SZTUKI

SKARBY ŚWIATA 4

AFRYKA 7

DELTA RZĘKI OKAWANGO Botswana	8
DOLINA RZĘKI OMO Etiopia	11
GÓRA STOŁOWA Republika Południowej Afryki	12
GÓRY WIRUNGA Rwanda, Dem. Rep. Konga, Uganda	17
JEZIORO NIASA Malawi, Tanzania, Mozambik	18
JEZIORO TANGANIKI Burundi, Dem. Rep. Konga, Tanzania, Zambia	21
KRATER NGORONGORO Tanzania	22
KSAR AJT BIN HADDU Maroko	25
MASYW KILIMANDŻARO Tanzania	26
MASYW TSINGY DE BEMARAHA Madagaskar	29
MECZET W DŻENNE Mali	33
MIASTO MARRAKESZ Maroko	34
MIASTO TIMBUKTU Mali	39
NEKROPOLIA W DOLINIE KRÓLÓW Egipt	40
PARK NARODOWY W. Niger, Burkina Faso, Benin	43
PIRAMIDY W GIZIE Egipt	44
PRZYŁĄDEK DOBREJ NADZIEI Republika Południowej Afryki	47
PUSTYNIA NAMIB Namibia	48
RÓWNINA SERENGETI I MASAI MARA Tanzania, Kenia	51
SKALNE KOŚCIOŁY W LALIBELI Etiopia	52
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE ABU SIMBEL Egipt	55
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE LEPTIS MAGNA Libia	56
ŚWIĄTYNIE W KARNAKU Egipt	59
WODOSPADY WIKTORII Zambia, Zimbabwe	60
WYBRZEŻE W LEGZIRZE Maroko	65
WYDMY IRK SZIBLI Maroko	66
WYSPA ZANZIBAR Tanzania	69

AMERYKA POŁUDNIOWA 71

ARCHIPELAG FERNANDO DE NORONHA Brazylia	72
ARCHIPELAG ZIEMIA OGNIŚCIA Argentyna, Chile	75
LODOWIEC PERITO MORENO Argentyna	76
MIASTO AREQUIPA Peru	79
MIASTO CARTAGENA DE INDIAS Kolumbia	80
MIASTO CUZCO Peru	83
MIASTO INKÓW MACHU PICCHU Peru	84
MIASTO LIMA Peru	87
MIASTO RIO DE JANEIRO Brazylia	88
PARK NARODOWY CANAIMA Wenezuela	91
PARK NARODOWY NOEL KEMPFF MERCADO Boliwia	92
PARK NARODOWY SIERRA NEVADA DE SANTA MARTA Kolumbia	95
POŚĄGI NA WYSPIE WIELKANOCNEJ Chile	98
PÓŁWYSEP VALDÉS Argentyna	101
PUSTYNIA ATAKAMA Chile	102
REGION KAWY Kolumbia	107
RZĘKA AMAZONKA Peru, Kolumbia, Brazylia	108
SALAR DE UYUNI Boliwia	111

SZCZYT FITZ ROY I CERRO TORRE | Argentyna 112

WODOSPAD IGUAZÚ | Argentyna, Brazylia 117

WYSPY GALAPAGOS | Ekwador 118

AMERYKA PÓŁNOCNA 121

FORMACJA SKALNA WIEŻA DIABŁA Stany Zjednoczone	122
JASKINIA MAMUCIA Stany Zjednoczone	125
JEZIORO KRATEROWE Stany Zjednoczone	126
MIASTO MAJÓW CHICHÉN ITZÁ Meksyk	129
MIASTO MAJÓW TIKÁL Gwatemala	133
MIASTO MAJÓW UXMAL Meksyk	134
MIASTO OAXACA I MONTE ALBÁN Meksyk	137
MIASTO TOTONAKÓW EL TAJÍN Meksyk	138
MONUMENT VALLEY Stany Zjednoczone	141
PARK NARODOWY ARCHES Stany Zjednoczone	142
PARK NARODOWY BANFF Kanada	145
PARK NARODOWY BRYCE CANYON Stany Zjednoczone	149
PARK NARODOWY CARLSBAD CAVERNS Stany Zjednoczone	150
PARK NARODOWY DOLINA ŚMIERCI Stany Zjednoczone	153
PARK NARODOWY SKAMIENTAŁEGO LASU Stany Zjednoczone	154
PARK NARODOWY YELLOWSTONE Stany Zjednoczone	157
PARK NARODOWY YOSEMITE Stany Zjednoczone	160
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE PALENQUE Meksyk	163
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE TEOTIHUACÁN Meksyk	164
REZERWAT PITONS MANAGEMENT AREA Saint Lucia	167
REZERWAT RAFY KORALOWEJ Belize	168
URWISKO BIZONÓW Kanada	171
WIELKI KANION KOLORADO Stany Zjednoczone	172

AUSTRALIA I OCEANIA 175

ARCHIPELAG ROCK ISLANDS Palau	176
ATOL BIKINI Wyspy Marshalla	179
LAGUNY NOWEJ KALDONII Francja	180
FORMACJA SKALNA WAVE ROCK Australia	183
PARK NARODOWY FIORDLAND Nowa Zelandia	184
PARK NARODOWY GÓR BŁĘKITNYCH Australia	187
PARK NARODOWY KAKADU Australia	190
PARK NARODOWY PURNULULU Australia	193
PARK NARODOWY TONGARIRO Nowa Zelandia	194
PARK NARODOWY ULURU-KATA TJUTA Australia	197
PARK NARODOWY WULKANY HAWAII Stany Zjednoczone	200
REZERWAT LASY DESZCZOWE GONDWANA Australia	203
REZERWAT PRZYRODY TASMANIA Australia	204
WIELKA RAFA KORALOWA Australia	207
WYSPA BORA BORA Polinezja Francuska	208
WYSPA MACQUARIE Australia	213
WYSPY LORD HOWE Australia	214

AZJA

ARCHIPELAG MALEDIWY	I Malediwy	218
CZEKOLADOWE WZGÓRZA	I Filipiny	221
DOLINA HUANGLONG	I Chiny	222
FORMACJE SKALNE KAMIENNY LAS	I Chiny	225
GÓRA FUDZI	I Japonia	226
JASKINIE DZIESIĘCIU TYSIĘCY BUDDÓW W LONGMEN	I Chiny	229
JEZIORO BAJKAŁ	I Rosja	230
KRAJOBRAZY I ZABYTKI KAPADOCJI	I Turcja	233
LASY SINHARAJA I PLANTACJE HERBATY	I Sri Lanka	236
MASYW ANNA PURNY	I Nepal	239
MIASTO AYUTTHAJA	I Tajlandia	240
MIASTO JEROZOLIMA	I Izrael	243
MIASTO KIOTO	I Japonia	246
MIASTO NARA	I Japonia	249
MIASTO SAMARKANDA	I Uzbekistan	250
MORZE MARTWE	I Izrael, Jordania	253
OBSZAR CHRONIONY WADI RUM	I Jordania	254
PARK NARODOWY GUNUNG MULU	I Malezja	257
PARK NARODOWY KINABALU	I Malezja	258
PARK NARODOWY KOMODO	I Indonezja	261
PARK NARODOWY SAGARMATHA	I Nepal	264
PLANTACJE W OKOLICACH MUNNARU	I Indie	267
PLAŻE I WSPY WOKÓŁ EL NIDO	I Filipiny	270
REZERWAT WULINGYUAN	I Chiny	273
RUINY W HAMPI	I Indie	274
RZEŻBY SKALNE W DAZU	I Chiny	277
STAN GOA	I Indie	278
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE PALMYRA	I Syria	281
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE PETRA	I Jordania	282
ŚWIĄTYNIA ANGKOR WAT	I Kambodża	287
ŚWIĄTYNIA BOROBUDUR	I Indonezja	288
ŚWIĄTYNIE KHADZURAHU	I Indie	291
TARASY RYŻOWE W OKOLICACH BANAUE	I Filipiny	292
TRAWERTYN I STAROŻYTNE ZABYTKI W PAMUKKALE	I Turcja	297
TWIERDZA MASADA	I Izrael	298
WIELKI MUR CHIŃSKI	I Chiny	301
WULKANY KAMCZATKI	I Rosja	302
ZAMEK HIMEJI	I Japonia	305
ZATOKA HA LONG	I Wietnam	

EUROPA

BAZALTOWA GROBLA OLBRZYMA	I Irlandia Północna	310
BIAŁE KLIFY W DOVER	I Anglia	313
FIORDY GEIRANGERFJORDEN I NÆRØYFJORDEN	I Norwegia	314
FORMACJE SKALNE W CZESKIM RAJU	I Czechy	317
FORTYFIKACJE W CARCASSONNE	I Francja	318
GÓRA MATTERHORN	I Szwajcaria, Włochy	321
GÓRY DOLOMITY	I Włochy	322
GÓRY DURMITOR	I Czarnogóra	325

217

GÓRY FOGARASKIE	I Rumunia	326
GÓRY RILA	I Bułgaria	329
JEZIORO OCHRYDZKIE	I Albania, Macedonia	330
KLASZTOR MONTSERRAT	I Hiszpania	333
KLASZTORY I KRAJOBRAZY METEORY	I Grecja	334
KLIF PREIKESTOLEN	I Norwegia	337
KLIFY MOHER	I Irlandia	338
KLIFY SIEDEM SIÓSTR	I Anglia	341
KLIFY W LAGOS	I Portugalia	342
KOMPLEKS ALHAMBRA W GRENADZIE	I Hiszpania	345
KOPALNIA SOLI W WIELICZCE	I Polska	349
MALOWANE KLASZTORY BUKOWINY	I Rumunia	350
MALOWANE KOŚCIOŁY W GÓRACH TROODOS	I Cypr	353
MASYW MONT BLANC	I Francja, Włochy	354
MIASTO ALBEROBELLO	I Włochy	357
MIASTO ATENY	I Grecja	361
MIASTO BARCELONA	I Hiszpania	362
MIASTO BERAT	I Albania	365
MIASTO DUBROWNIK	I Chorwacja	366
MIASTO FLORENCJA	I Włochy	369
MIASTO GDAŃSK	I Polska	370
MIASTO KRAKÓW	I Polska	373
MIASTO LIZBONA	I Portugalia	374
MIASTO LONDYN	I Anglia	377
MIASTO LWÓW	I Ukraina	378
MIASTO MOSTAR	I Bośnia i Hercegowina	381
MIASTO NESEBYR	I Bułgaria	382
MIASTO OSLO	I Norwegia	385
MIASTO PALERMO	I Włochy	386
MIASTO PARYŻ	I Francja	389
MIASTO PETERSBURG	I Rosja	390
MIASTO PIZA	I Włochy	393
MIASTO PORTO	I Portugalia	394
MIASTO PRAGA	I Czechy	397
MIASTO RODOS	I Grecja	398
MIASTO RZYM	I Włochy	401
MIASTO SALZBURG	I Austria	402
MIASTO SAN GIMIGNANO	I Włochy	405
MIASTO SARAJEWO	I Bośnia i Hercegowina	406
MIASTO SINTRA	I Portugalia	409
MIASTO STAMBUŁ	I Turcja	410
MIASTO WENECJA	I Włochy	413
MOSKIEWSKI KREML I PLAC CZERWONY	I Rosja	414
PARK NARODOWY PAKLENICA	I Chorwacja	417
POLE GEOTERMALNE GEYSIR	I Islandia	418
PRZYŁĄDEK FORMENTOR	I Hiszpania	421
PÓŁWYSEP ISTRJA	I Chorwacja	422
RIWIERA LIGURYJSKA W OKOLICACH CINQUE TERRE	I Włochy	425
SKALNE MIASTO W MATERZE	I Włochy	426
STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE DELFY	I Grecja	429
UZDROWISKO BŁĘKITNA LAGUNA	I Islandia	430
WULKAN ETNA	I Włochy	433
WYSPA GOZO	I Malta	434
WYSPA KRETA	I Grecja	439
WYSPA LANZAROTE	I Hiszpania	440
WYSPA PAG	I Chorwacja	443
WYŻYNA SŁOWACKI KRAS	I Słowacja, Węgry	444

309

SKARBY ŚWIATA

Album *Skarby świata* przedstawia najpiękniejsze i najbardziej niesamowite obiekty ukształtowane przez naturę na przestrzeni milionów lat, a także najcenniejsze dzieła ludzkich rąk. Starannie dobrane fotografie, uzupełnione najważniejszymi informacjami o pochodzeniu i historii każdego obiektu, rozbudzą ciekawość i chęć podróży do najbardziej oddalonych zakątków tylko po to, by móc bezpośrednio uczestniczyć w niezwykłym życiu naszej planety.

Cuda natury to bajeczne krajobrazy dostarczające niesamowitych wrażeń, roztaczające czar przedziwne formy skalne, a także niezamieszkane przez ludzi zakątki. Do tych skarbów zaliczyć można również egzotyczne rośliny i unikatowe gatunki zwierząt, które nauczyły się żyć nawet w najbardziej ekstremalnych warunkach. Trudno uwierzyć, że planeta Ziemia skrywa tak wiele fascynujących miejsc, które niejednokrotnie inspirowały największych architektów świata. Na przestrzeni przeszło 25 tysięcy lat istnienia ludzkości powstała ogromna liczba imponujących budowli będących wyrazem inżynieryjnego i architektonicznego geniuszu ich twórców. Niektóre z nich były demonstracją potęgi władcy i wywoływały lęk wśród poddanych. Inne zamiast lęku budziły podziw i były próbą stworzenia idealnego miejsca na Ziemi. Wśród zabytków architektury świata znajdują się obiekty tak zaskakujące, że zaczęły powstawać teorie o ich pozaziemskim pochodzeniu. Budowa niektórych obiektów wzbudzała kontrowersje, zyskując większą lub mniejszą aprobatę społeczeństwa. Wszystkie te zabytki łączy wspólna cecha – są niezwykłe. Tworzą też wielkie, światowe dziedzictwo kultury, a każdy z nich zasługuje na miano cudu. Są to dzieła mające niekwestionowany udział w tworzeniu historii cywilizacji.

Legzira (Maroko)

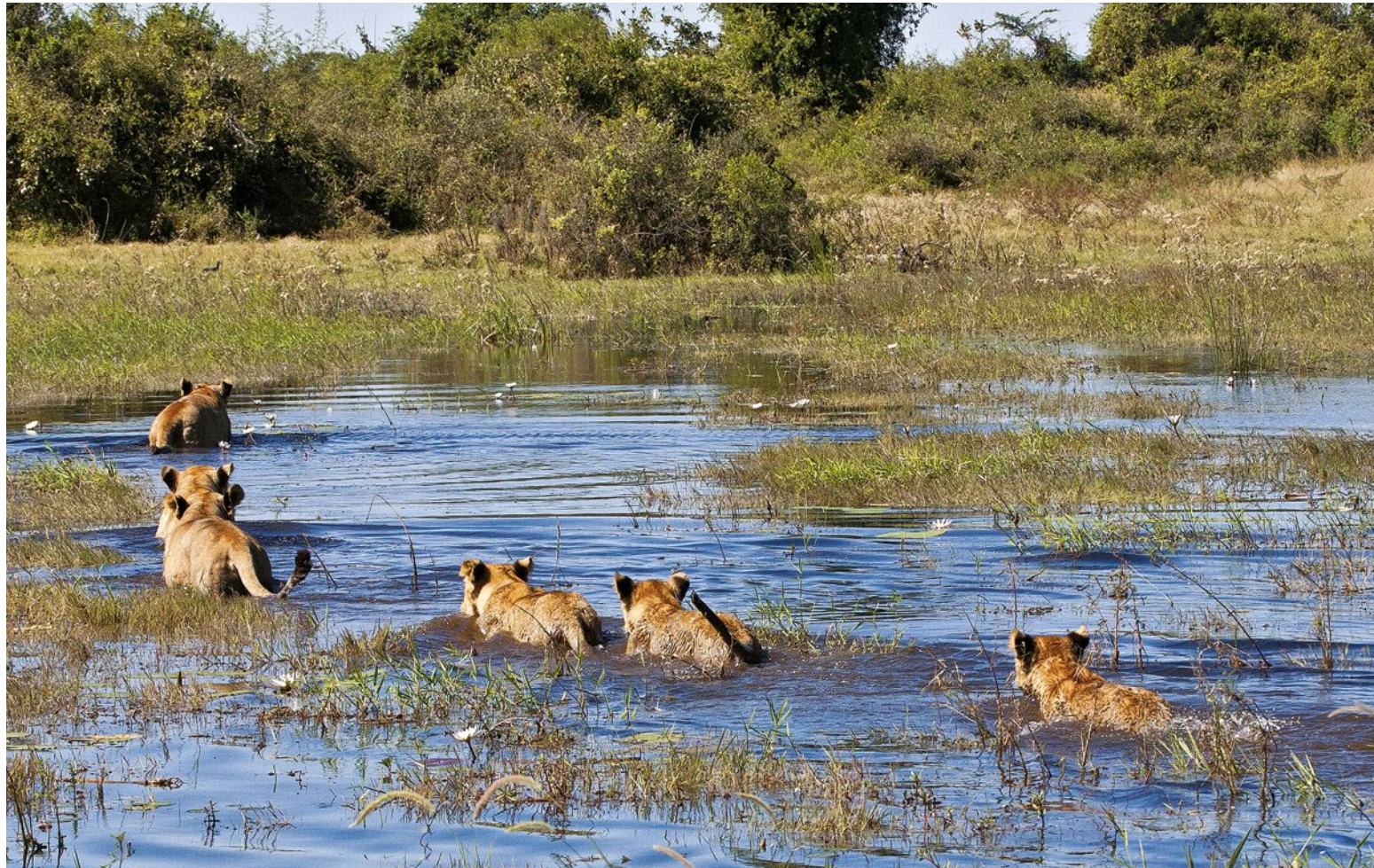
Afryka

Delta rzeki Okawango | Botswana

Unikatową atrakcję turystyczną Botswany – deltę Okawango – można zwiedzać przez cały rok, ale najciekawsze widoki są zagwarantowane od czerwca do października, kiedy poziom wody jest najwyższy. Zwykle w maju występuje pierwsza fala powodziowa, która z prędkością kilometra na dzień porusza się w dół rzeki.

Lokalizacja: północna Botswana, ok. 750 km na północny wschód od Windhuku

Znajdujące się w północnej części Botswany, w delcie rzeki Okawango bagna to jeden z największych i najciekawszych pod względem przyrodniczym obszarów tego typu nie tylko w Afryce, ale także na świecie. O jego wyjątkowości decyduje fakt, że wody Okawango w przeważającej większości nie wpadają do morza ani do jeziora, ale rozlewają się na terenach sawannowych i półpustynnych na bagnach Makgadikgadi, a następnie wyparowują. Makgadikgadi to tereny dawnego jeziora, które wyschło około 10 tysięcy lat temu. Obecnie tereny te zajmuje kotlina Kalahari nawadniana wodami pochodzącymi z delty Okawango. Część wód Okawango zasila jezioro Ngami i rzekę Linyanti. Na bagnach i mokradłach świetne warunki do rozwoju mają przedstawiciele świata zwierząt, wśród których jest wiele gatunków zagrożonych wyginięciem. Urodzajne, dość podmokłe tereny parku tworzą wyspy z trawiastą roślinnością sprzyjającą osiedlaniu się ssaków, gadów i ptaków. Jest to raj dla krokodyli i hipopotamów oraz ptactwa, np. drapieżnych sekretarzy i pelikanów oraz wielu odmian kormoranów. Na terenie podmokłych lasów z dziko rosnącą seringą, czyli liliowcem indyjskim, i drzewami kopalowymi najczęściej można zobaczyć kocich drapieżców: gepardy, lwy oraz roślinożerne zebry i antylopy. Ze względu na cenne zasoby flory i fauny delta Okawango w 2014 roku została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.

Dolina rzeki Omo | Etiopia

Rzeka Omo, jedna z największych w Etiopii, ma źródła na Wyżynie Abisyńskiej w centrum kraju, a kończy bieg przy granicy z Kenią i Sudanem, w Jeziorze Turkana. Jej wody na długości 760 km zasilają dopływy, m.in. rzeki Gibe, Mago i Gojeb. Jej bieg urozmaicają wodospady Kokobi oraz progi wodne. W dolinie Omo zachwyca nieskażona natura parków narodowych Omo i Mago, ale największą wartością jest stanowisko paleontologiczne, w którym odnaleziono szczątki człowieka pierwotnego, a także ślady kultury materialnej z czasów prehistorycznych. Znajduje się tu niezwykle istotne dla nauki i badań nad historią ewolucji człowieka stanowisko archeologiczne, w którym odnaleziono wiele szczątków kopalnych hominidów, m.in. australopiteka, *Homo habilis* i *Homo erectus*. Podczas badań archeologicznych również odkryto najstarsze, prymitywne narzędzia kamienne prehistorycznej kultury olduwajskiej. Bezdroża doliny najlepiej zwiedzać samochodem terenowym. Warto dotrzeć do słynnych z lokalnych targów miasteczek Gigole, Jinka i Turmi. Po drodze można też zajrzeć do lokalnych wiosek zamieszkałych m.in. przez plemiona Hamerów, Karo i Mursi. Warte poświęconego im czasu są także dwa parki narodowe. Wycieczkę najlepiej zakończyć nad Jeziorem Rudolfa.

W dolinie rzeki Omo, jednym z najbardziej odosobnionych i niedostępnych miejsc w Afryce, czas się zatrzymał. Jest to naturalne muzeum, gdzie każdy element, począwszy od tradycyjnych wiosek, poprzez stroje i obrzędy po sposób życia, jest niezmieniony od wieków.

Lokalizacja: południowo-zachodnia Etiopia, przy granicy z Kenią

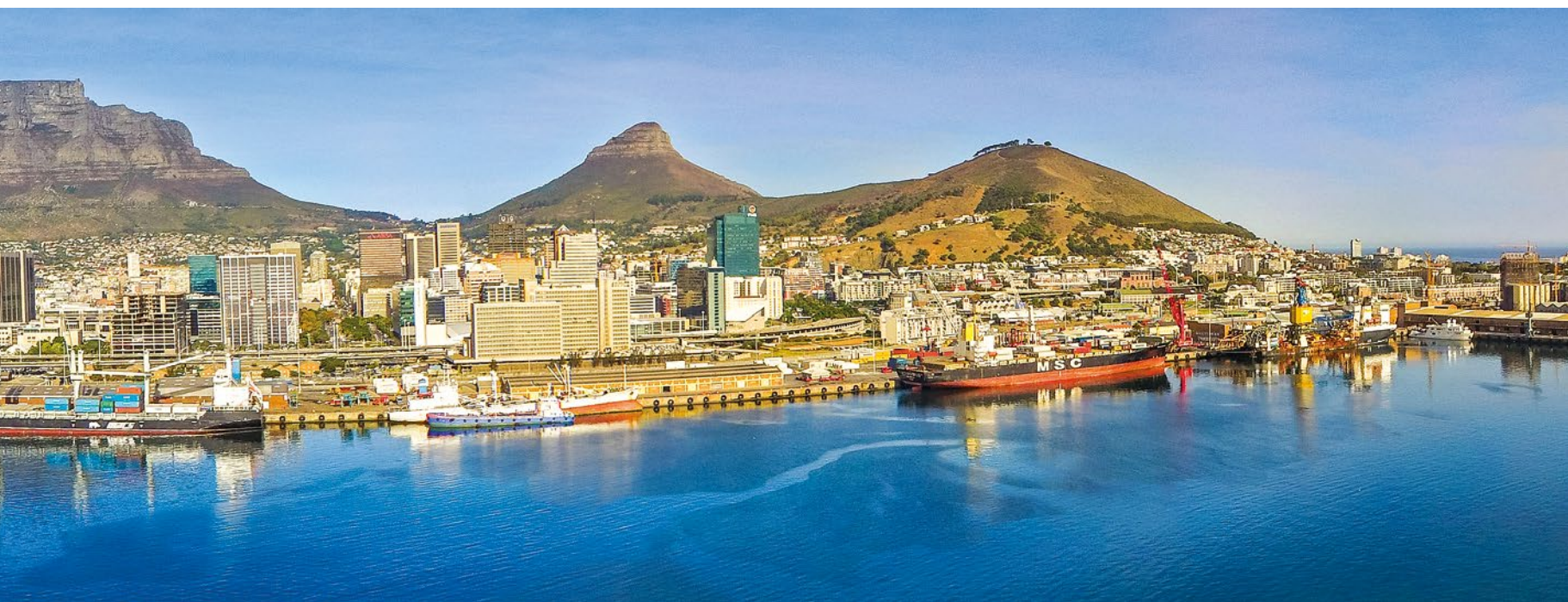
Góra Stołowa | Republika Południowej Afryki

Góra Stołowa o wysokości 1087 m n.p.m., usytuowana na południowym krańcu Przylądka Dobrej Nadziei w południowo-zachodniej części RPA, jest widziana z odległości 200 km z wód Oceanu Atlantyckiego.

Lokalizacja: południowo-zachodnia część RPA, okolice Kapsztadu

Park Narodowy Góry Stołowej powstał w 1998 roku w północnej części gór leżących na południowym krańcu Przylądka Dobrej Nadziei, w celu ochrony środowiska naturalnego masywu Góry Stołowej i endemicznej roślinności fynbos. Ze względu na szczególne walory i unikatową przyrodę w 2004 roku został wpisany Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Z podzielonego na trzy części parku najważniejszą stanowi obszar Góry Stołowej ze szczytami: Górą Sygnałową, Głową Lwa, Diablim Szczytem oraz łańcuchem Dwunastu Apostołów. W tej części parku znajduje się Ogród Botaniczny Kirstenbosch z ekspozycją 5 tysięcy roślin południowoafrykańskich. Jest tam również fynbos, czyli niski busz, tworzony przez 1500 gatunków roślin, z czego aż 50 to endemity, takie jak herbata rooibos i protea królewska. Tereny między Oceanem Atlantyckim i zatoką False nazywane Silvermine Tokai są najbardziej znane dzięki górze Steernberg. Przylądek Dobrej Nadziei, najdalej na południowy zachód wysunięty punkt Afryki, to ostatnia część parku narodowego. Spłaszczona na szczycie Góra Stołowa została ukształtowana przez lodowiec. Formacja jest zbudowana z piaskowca kwarcowego ułożonego na warstwach łupków łyszczykowych i pofałdowanych masach łupków krystalicznych. W 1965 roku na wierzchołku Maclear Beacon usypał kopiec kamieni, który miał ułatwiać pomiary triangulacyjne. Zachowany stos jest dziś najwyższym punktem góry. Naturalnymi formacjami są natomiast Lion's Head (Głowa Lwa) i Devil's Peak (Diabli Szczyt). U podnóża góry znajduje się Tafelberg Road, dolna stacja kolejki linowej, która kursuje na szczyt od 1929 roku.

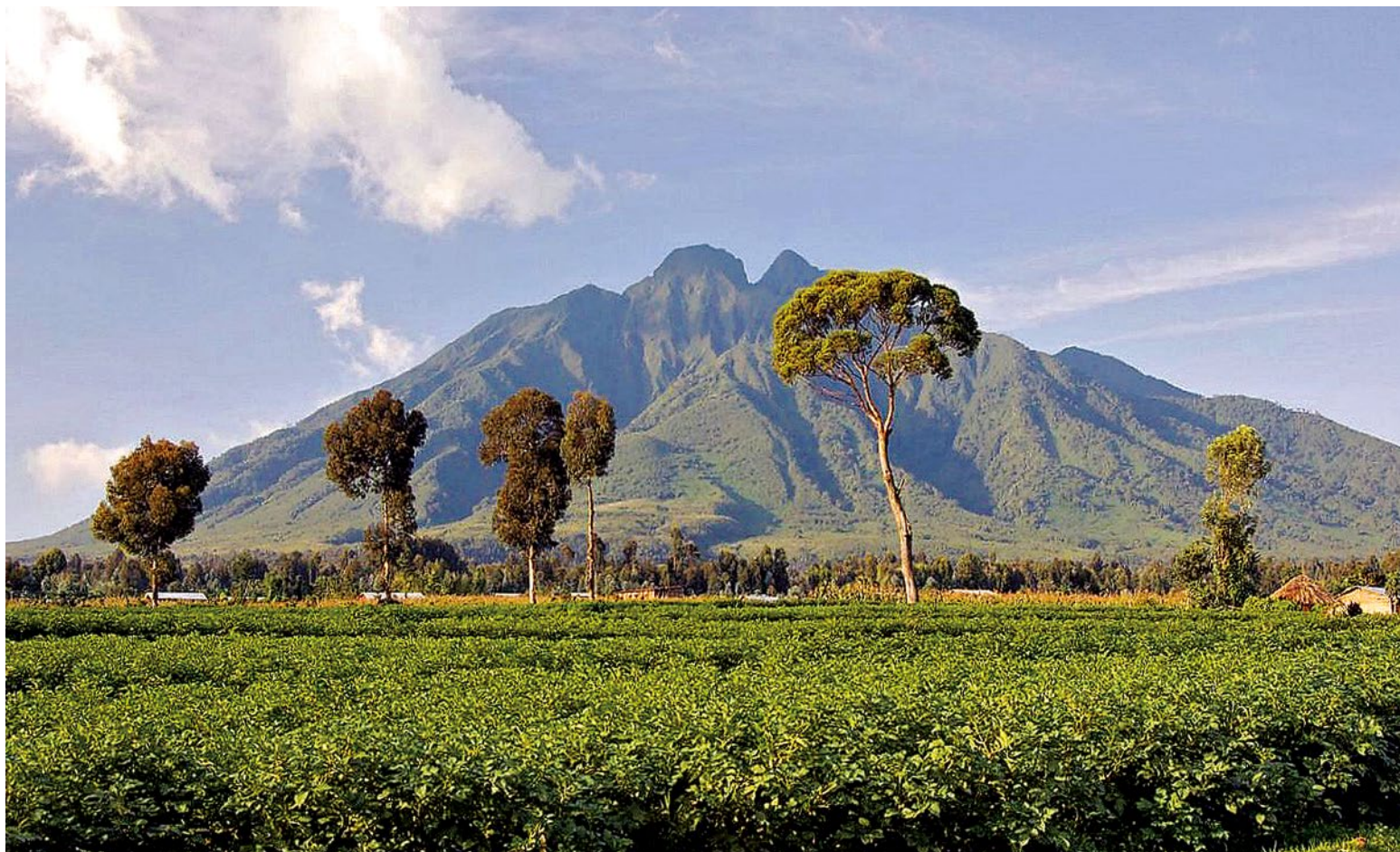

Góry Wirunga | Rwanda, Dem. Rep. Konga, Uganda

Na terenie gór Wirunga w 1925 roku powołano pierwszy park narodowy w Afryce, który w 1979 roku trafił na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. W jego skład wchodzi teren wulkanicznego pasma Wirunga, wybrzeże Jeziora Edwarda oraz dolina rzeki Semliki. Priorytetem władz parku jest ochrona goryli górskich, których dziś w Afryce żyje zaledwie 800 (w parku 200). Ten rzadki gatunek naczelnych, zamieszkujący górskie zbocza masywu Wirungi, żyje w stadach składających się z samca alfa, kilku samic i młodych. Goryle są roślinożercami żywiącymi się głównie pędami bambusa. Nie bez wpływu na populację tych zwierząt były wydarzenia niedawnej wojny domowej, po której tereny parku zostały silnie zniszczone. Kłusownictwo i masowa wycinka lasów miały negatywny wpływ zarówno na florę, jak i faunę tego regionu. Specyfiką parku Wirunga jest duża różnorodność krajobrazu. Poza wulkanami, z których czynne są Nyiragongo i Nyamuragira, występują tu środowiska torfowe, bagienne, trawiaste i sawannowe, a w rejonie gór i wulkanów także roślinność charakterystyczna dla dużych wysokości, rosnąca w układzie piętrowym, nawet z regłem alpejskim. W rejonie znajduje się też rzeka Semliki i Jezioro Edwarda, w którym żyją hipopotamy. Są to także doskonałe tereny dla wielu gatunków ptaków, z marabutami i kormoranami na czele. Na trawiastej sawannie świetnie się czują słonie, okapi i antylopy. Na terenie parku oznaczono ponad 2 tysiące gatunków roślin, 218 gatunków ssaków, 706 gatunków ptaków, 109 gatunków gadów i 78 gatunków płazów.

Pasma gór Wirunga, o charakterze wulkanicznym i stepowym środowisku naturalnym, to ogromny obszar sprzyjający rozwojowi wielu gatunków dzikich zwierząt. Wśród fauny dominują górskie goryle, objęte ścisłą ochroną z powodu zagrożenia kłusownictwem.

Lokalizacja: centralna Afryka, pogranicze Rwandy, Demokratycznej Republiki Konga i Ugandy

Jezioro Niasa | Malawi, Tanzania, Mozambik

Jezioro Niasa, znane też jako Malawi, to unikatowy przykład środowiska endemicznego. Oznaczono tu kilkaset gatunków roślin i zwierząt niespotykanych w innych miejscach na ziemi. Dla badaczy teorii ewolucji jest to skarbnica wiedzy na temat przemian na naszej planecie.

Lokalizacja: południowo-wschodnia Afryka, pogranicze Malawi, Mozambiku i Tanzanii

Tektoniczne jezioro Niasa, trzecie pod względem wielkości w Afryce, rozpościera się w południowo-wschodniej części kontynentu, na obszarze Malawi, Mozambiku i Tanzanii, u podnóża łańcucha górskiego. Akwen ma około 550 km długości, a jego szerokość waha się od 20 do 55 km. Niasa jest najbardziej na południe wysuniętym zbiornikiem spośród wszystkich jezior usytuowanych na obszarze Wielkich Rowów Afrykańskich, czyli wielkiego zespołu południkowo rozciągniętych, głębokich ryftów, otoczonych stromymi stokami. Południowa część akwenu wraz z przyległymi terenami została objęta ochroną w parku narodowym utworzonym na terenie Malawi na powierzchni 94 km² (cała powierzchnia jeziora przekracza 29 tys. km²). Ciekawostką jest usytuowanie zbiornika w obszarze tzw. kryptodepresji (powierzchnia na poziomie 476 m n.p.m., dno usytuowane poniżej poziomu morza), dlatego osiąga on znaczne głębokości, przekraczające nawet 700 m i jest zaliczane do najgłębszych na świecie. Głębiny jeziora o lśniących, przejrzystych wodach zamieszkuje kilkaset gatunków ryb, a zdecydowana większość z nich jest endemiczna i stanowi podręcznikowe przykłady specjalizacji, jaka wykształciła się w drodze ewolucji. W wodach jeziora szczególnie bogato reprezentowane są pielęgnice oraz roślinożerne pyszczaki mbuna, których naliczono tu 13 rodzajów. Ze względu na cenny ekosystem w 1984 roku Niasa wpisano na Listę światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

Jezioro Tanganika | Burundi, Dem. Rep. Konga, Tanzania, Zambia

Jezioro Tanganika powstało w rozpadlinie tektonicznej na skutek ruchów górotwórczych z początku neogenu, podobnie jak inne wielkie jeziora z tego obszaru. Wiek zbiornika oceniany jest na około 10 milionów lat. Po raz pierwszy zostało opisane w połowie XIX wieku przez Anglików: Richarda Burtona i Johna Speke'a. Usytuowane jest wzdłuż zachodniej granicy Tanzanii z Demokratyczną Republiką Konga, pośród wysokich gór, które miejscami sięgają aż do lustra wody, formując skaliste, strome brzegi. Jezioro ma długość 675 km, szerokość 50 km, a średnia głębokość wynosi 570 m. W najgłębszym miejscu dno znajduje się 1470 m poniżej powierzchni, co czyni go drugim najgłębszym jeziorem świata po Bajkale. Tanganika należy do dorzecza Konga, z którym łączy je rzeka Lukaga. Przy niskim stanie wody Tanganika staje się jeziorem bezodpływowym. Krystalicznie czyste wody jeziora zalicza się do jednych z najbardziej zróżnicowanych ekosystemów świata. Ze względu na wiek jeziora oraz jego ekologiczną izolację, w wodach rozwinęło się wiele unikatowych populacji zwierząt. Żyje tam ponad 350 gatunków ryb, z których większość to gatunki endemiczne. Poza tym jest to doskonałe środowisko życia dla krokodyli i hipopotamów. Tropikalne lasy wokół akwenu są domem dla wielu naczelnych, które nie boją się ludzi i można je obserwować z bliska podczas żerowania lub zabawy. Szympansy zamieszkują głównie Park Narodowy Mahale, który znajduje się po zachodniej stronie jeziora. Porasta go gęsty las, pośród którego nie wytyczono szlaków ani ścieżek, dlatego wycieczka w tamte rejony jest nie lada wyzwaniem dla turystów. W koronach drzew, oprócz szympanсів, pawianów i gerez, kryje się mnóstwo tropikalnych ptaków.

Usytuowane pośród gór jezioro Tanganika zdecydowanie wyróżnia się spośród pozostałych zbiorników w Wielkim Rowie Zachodnim, czyli rozpadlinie, jaka powstała w skorupie ziemskiej na skutek ruchów tektonicznych. Jest najgłębszym jeziorem Afryki i najdłuższym słodkowodnym jeziorem świata.

Lokalizacja: wschodnia Afryka, Wielki Rów Zachodni, terytorium Zambii, Demokratycznej Republiki Konga, Burundi i Tanzanii

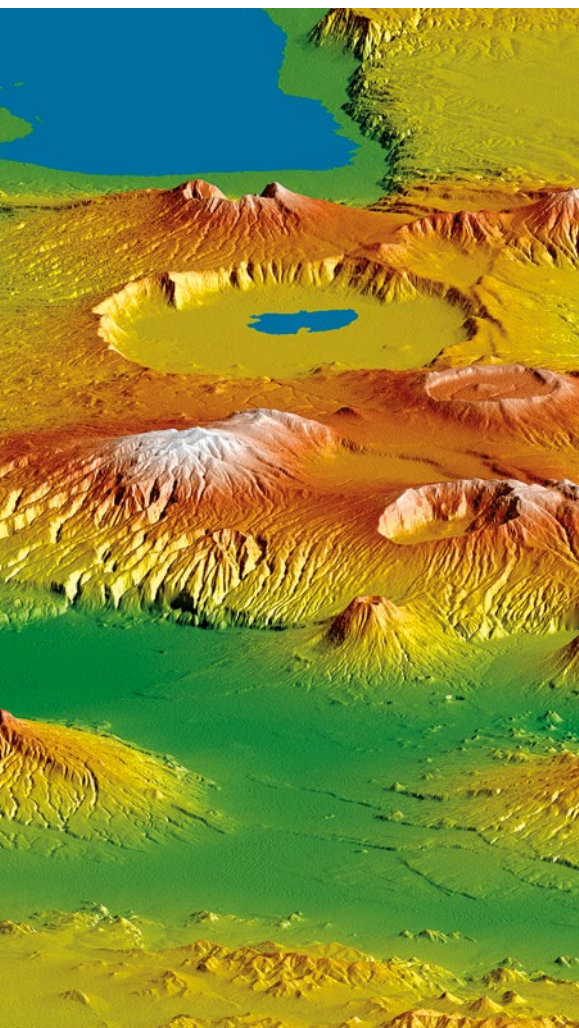

Krater Ngorongoro | Tanzania

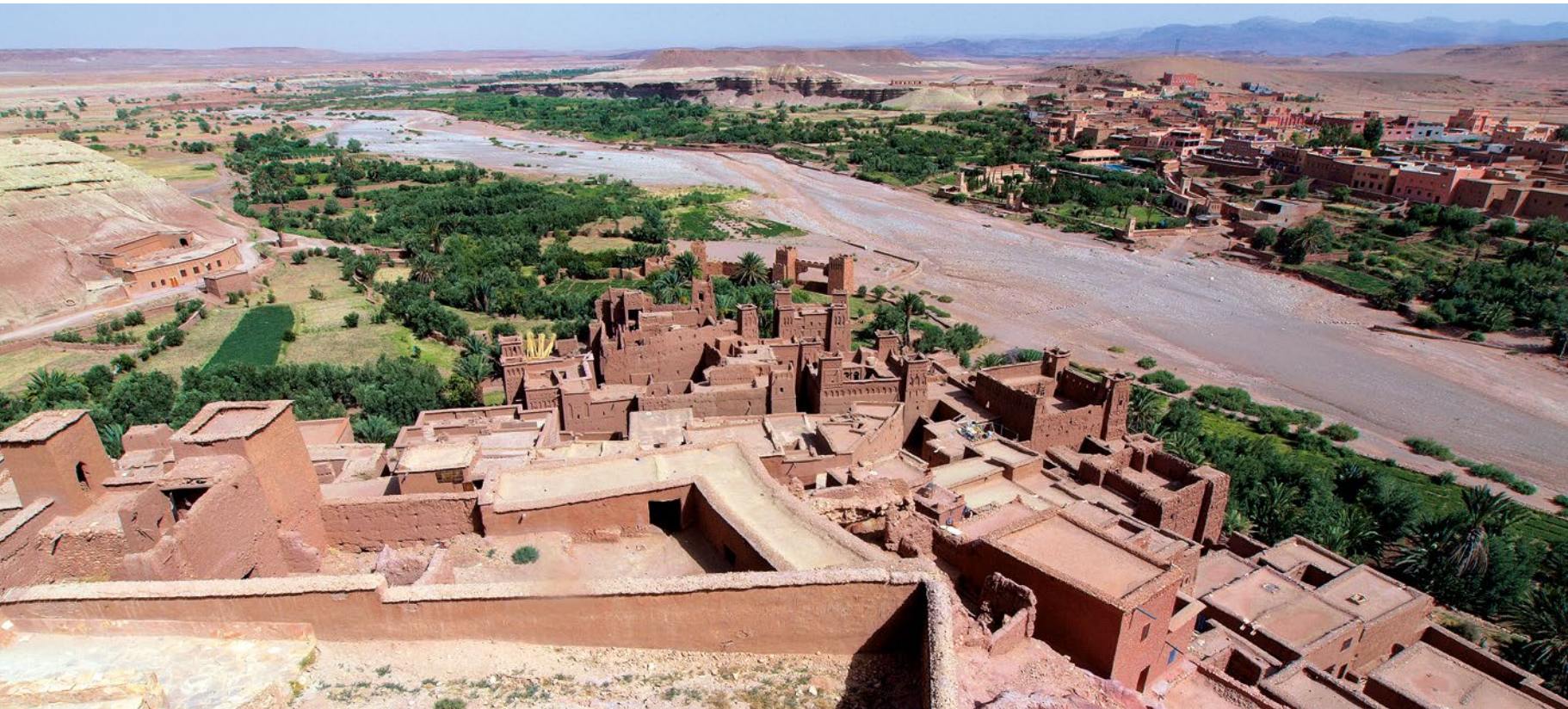
Krater Ngorongoro to dno wygasłego wulkanicznego krateru, otoczone ścianami skalnymi, których wysokość dochodzi do 700 metrów. Ogromna kaldera tworzy odizolowany od kontynentalnej przyrody świat z niepowtarzalnym ekosystemem.

Lokalizacja: północna Tanzania, wschodnia odnoga Wielkiego Rowu Wschodniego

Krater, usytuowany w sąsiedztwie parku Serengeti, niedaleko granicy z Kenią, wygląda bardzo malowniczo, zwłaszcza oglądany z góry, kiedy różne kolory skał przysłaniane chmurami oraz poświata odbijająca się od jeziora dają piękne wizualne efekty. Szczyt Ngorongoro osiąga 1800 m n.p.m., a krater ma 600 m głębokości i 8,3 tysięcy km² powierzchni. W obszarze kaldery znajdują się cztery jeziora: Natron, Manyara i Eyasi. Czwarte jezioro to Magadi, duże, ale płytkie (do metra głębokości) i słony zbiornik o błękitnej wodzie, którego powierzchnia w okresie suszy pokrywa się warstwą sody. Zarówno jeziora, jak i cała niecka zasilane są przez wody dwóch rzek: Munge i Lonyokie. Pomimo dużej wysokości tereny w okolicach krateru są bogate w wilgoć, dzięki czemu znajdują się tu również mokradła. Region to także teren jednego z najważniejszych afrykańskich rezerwatów. Zróżnicowane ekosystemy, takie jak bagna, łąki, lasy i jeziora, stwarzają dogodne warunki dla około 30 tysięcy zwierząt. Żyją tu m.in. czarne nosorożce, gnu, szakale, elandy i inne gazyle, zebry, a także ogromna populacja flamingów. W okolicy znajdują się wykopaliska paleontologiczne, w których znaleziono szczątki *Homo habilis*. Na dnie krateru, gdzie dociera się dżipem, można z bliska podglądać życie drapieżników, np. lwy czyhające na niczego niespodziewające się antylopy. Miejsce to jest również jednym z nielicznych w Afryce, gdzie żyje wielka piątka: lew, nosorożec, słoń, lampart i bawół.

Ksar Ajt Bin Haddu | Maroko

Ajt Bin Haddu, osada twierdza (ksar), to niezwykle malownicze zabudowania wzniesione z cegły mułowej, czyli suszonej na słońcu gliny połączonej ze słomą z trzciny. Nieznana jest dokładna data powstania fortu, ale wiadomo, że zabudowania istniały już w XVI wieku i funkcjonowały jako ważny punkt postojowy dla karawan. Dogodne położenie na szlaku kupieckim łączącym Marrakesz z Warzazatem doprowadziło do szybkiego rozwoju osady, ale złote czasy skończyły się wraz z otwarciem bardziej dogodnych szlaków handlowych wiodących wzdłuż wybrzeży Afryki Zachodniej. Ostatecznie do kresu świetności Ajt Bin Haddu przyczyniła się francuska Legia Cudzoziemska, która w 1926 roku zbudowała nowoczesną drogę przez przełęcz w Atlasie Wysokim, Tizi n-Tiszka (2260 m n.p.m.). Obecnie niewiele osób zamieszkuje na terenie fortyfikacji. Działa tu też kilka sklepików z pamiątkami, ale życie toczy się przede wszystkim w nowoczesnej wsi po drugiej stronie wadi. Aby z wioski przedostać się do ksaru, należy przejść przez wyschniętą dolinę rzeki Warzazat, która podczas pory deszczowej wypełnia się wodą. W przeszłości rzeka stanowiła nie tylko źródło wody pitnej, ale też dodatkową przeszkodę dla ewentualnych najeźdźców. W czasach świetności Ajt Bin Haddu do miasta wchodziło się przez kilka ogromnych bram wjazdowych wzniesionych w systemie obronnych murów i fortyfikacji. Ksar stanowi doskonały przykład saharyjskiej architektury z minionych wieków i z tego względu w 1987 roku został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Uroda ksaru oczarowała wielu filmowców, którzy chętnie wykorzystywali obiekt w swych produkcjach, m.in. kręcono tu *Gladiatora*, *Klejnót Nilu* oraz *Aleksandra*.

Rozpościerająca się na środku rozległego pustkowia na niewielkim wzgórzu zabytkowa osada Ajt Bin Haddu przedstawia niesamowity widok, na który składają się charakterystyczne czerwone, gliniane budynki, schodkowo wspinające się po zboczu doliny rzeki Wadi Warzazat.

Lokalizacja: środkowe Maroko, 30 km na północny zachód od miasta Warzazat

Masyw Kilimandżaro | Tanzania

Wznoszące się na 5895 m n.p.m. Kilimandżaro to najwyższy szczyt tego kontynentu i jeden z najwyższych samotnych masywów świata. Tę przepiękną górę z ośnieżonym szczytem, wznoszącą się ponad sawannami, otaczają zielone górskie lasy.

Lokalizacja: północno-wschodnia Tanzania, przy granicy z Kenią, ok. 500 km na północny zachód od Dar es Salaam

Górę Kilimandżaro, symbol Afryki, tworzą trzy wierzchołki będące pozostałością po trzech wulkanach: Uhuru na wulkanie Kibo (Kilimandżaro, 5895 m n.p.m.), Mawenzi (5150 m n.p.m.) i Shira (3940 m n.p.m.). Etymologia jej nazwy nie jest jasna – może być zbitką dwóch słów pochodzących z lokalnego narzecza: *kilima* (góra) i *njiaro* (karawana). Od 1921 roku masyw znajduje się pod ochroną – najpierw jako rezerwat przyrody, a następnie, od 1973 roku, jako Park Narodowy Kilimandżaro. Ochroną objęto wyższe jego partie, powyżej linii drzew (ok. 2700 m n.p.m.), o powierzchni 753 km², gdzie schronienie znalazło wiele zagrożonych wymarciem ssaków, m.in. słonie, bawoły afrykańskie, nosorożce, lamparty i kudu wielkie. Ze względu na znaczenie i walory przyrodnicze park od 1987 roku figuruje na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Z nisko położonych terenów sawanny szczyt Kilimandżaro widać tylko wcześniej rano lub przed samym zachodem słońca – przez resztę dnia masyw jest przesłonięty chmurami. Przyroda tego regionu jest bardzo zróżnicowana, a piętrowo występująca roślinność skupia się wokół pięciu pięter. Najniższe stępy (wizytowane przez słonie) przechodzą w rzadki las, a następnie w las górski (ostoja bawoła afrykańskiego, koczkodana czarnosiwego i lamparta). Wyżej występuje roślinność karłowata (tam można zobaczyć góralka drzewnego i gryma), która przechodzi w kończące się na granicy wiecznego śniegu wysokogórskie hale. Góra jest głównym źródłem wody zarówno dla Kenii, jak i Zjednoczonej Republiki Tanzanii. Niestety, zmniejszająca się pokrywa śnieżna oraz degradacja lasów przyczyniły się do wyschnięcia kilku rzek, co niekorzystnie wpłynęło na lasy oraz tereny rolnicze.

Masyw Tsingy de Bemaraha | Madagaskar

Formacje Tsingy de Bemaraha, znajdujące się na Madagaskarze, w odległości około 70 km od zachodniego wybrzeża, powstały z dolnojurajskich wapieni. Na powierzchni około 152 tysięcy ha od milionów lat zachodzi proces krasowienia skał wapiennych, czego efektem są szpiczaste iglice. Około 200 milionów lat temu na obszarze Tsingy de Bemaraha znajdowało się morze. Na jego dnie odkładał się materiał, z którego powstały skały wapienne. Gdy dno się wypiętrzyło ponad poziom wody, intensywne opady deszczu spowodowały erozję miękkich partii i wyrzeźbiły kamienny las. Ściekająca woda tworzy podwodne strumienie, które wciąż drążą kanały i jaskinie. Największą z grot jest Grotte d'Andrafiabe, w której występuje jedyny na świecie gatunek krokodyla żyjącego w jaskini. Płaskowyż Tsingy de Bemaraha obejmuje również lasy rosnące w wąwozach, które są środowiskiem życia wielu rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, takich jak na przykład kameleony. Schronienie znajdują tu również lemury, które – oprócz Madagaskaru – zamieszkują tylko Komory. Obszar parku porasta wiele gatunków orchidei. Ze względu na specyfikę form powierzchni, a przede wszystkim ostre skały, teren jest niedostępny dla ludzi. Dobrze czują się tam jednak sifaki i palczatki, które przystosowały się do poruszania po ostrych krawędziach. W 1927 roku na obszarze masywu Tsingy de Bemaraha założony został rezerwat, a w 1990 roku obiekt został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

Tsingy de Bemaraha to wapienny masyw przypominający skalne morze. Wyrastające z ziemi kamienne igły zwieńczone kolcami lokalna ludność – Malgasze – nazwała *tsingy* ze względu na dźwięk, jaki wydają, gdy uderza o nie woda.

Lokalizacja: zachodni Madagaskar, między miejscowością Bekopaka a rzeką Demoka

Krasowe formy w masywie Tsingy de Bemaraha

Meczet w Dżenne | Mali

W 1180 roku władca Kunboro po przejściu na islam oddał poddany własny pałac i kazał przebudować go na świątynię. Przez wiele lat jego potomkowie dobudowywali mury oraz wieże. Ostatecznie prace ukończono dopiero w 1240 roku. Zniszczony w 1834 roku na polecenie Seku Amadu, założyciela państwa Fulan, meczet został odbudowany w stylu architektury sudańskiej. W późniejszych latach budowli nadano wygląd dawnej świątyni. Obecnie usytuowany wśród rozlewisk rzek Niger i Bani meczet jest największą na świecie konstrukcją wzniesioną w całości z suszonej cegły, zwanej *ferrey*. Licząca 20 m wysokości i 150 m długości świątynia o powierzchni 5625 m², z monumentalną fasadą, przywołuje na myśl znacznie starsze budowle. Gliniane mury doskonale chronią przed skwarem – w czasie dnia pochłaniają ciepło, które oddają nocą. Charakterystyczne wypustki wystające w murach zewnętrznych to palmowe bale podtrzymujące całą konstrukcję i zapobiegające ewentualnym pęknięciom wynikającym z dużych różnic temperatur pomiędzy dniem a nocą. Szczególnym zagrożeniem dla budowli jest pora deszczowa. Zwykle po niej meczet musi być poddany pracom remontowym, ponieważ ulewne deszcze i wylewające rzeki często uszkadzają budowlę. Palmowe pale ułatwiają prace budowlane, służąc jako swoiste rusztowanie dla robotników. Podmywaniu ścian przez wylewające rzeki zapobiega kwadratowa platforma o wysokości 3 m. W pobliżu świątyni stoją trzy minarety, na których szczyty prowadzą spiralne schody. Dachem nakryty jest właściwy budynek meczetu, pozostałe części kompleksu mają charakter otwartej hali modlitewnej. W świątyni nie ma światła elektrycznego. Ceramiczne dachówki są uchylne, dlatego gdy w środku zrobi się zbyt ciepło, część z nich można zdjąć, aby usprawnić wentylację.

Wielki Meczet w Dżenne uważany jest za najwybitniejsze osiągnięcie architektury sudańsko-sahelskiej – to nie tylko ważny zabytek muzułmańskiej architektury sakralnej, ale również unikatowe na skalę światową arcydzieło sztuki budowlanej.

Lokalizacja: środkowe Mali, nad rzeką Bani, ok. 400 km na północny wschód od Bamako

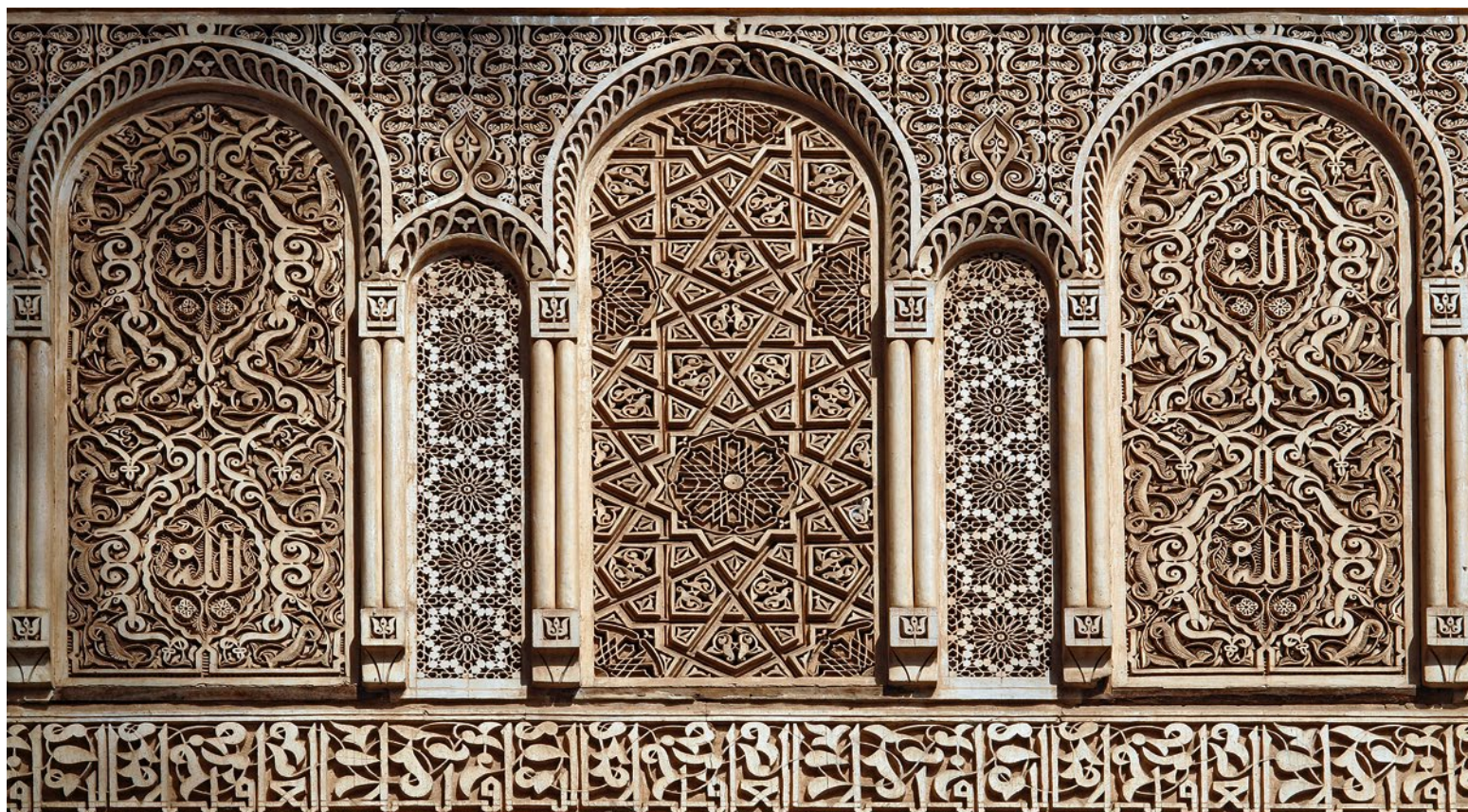

Miasto Marrakesz | Maroko

Miasto, nazywane bramą Południa, jest usytuowane u stóp majestatycznego Atlasu Wysokiego, w geograficznym środku Maroka, około 150 km od wybrzeża. Jest to jeden z najbardziej egzotycznych ośrodków w Maroku, w którym stykają się różne kultury. Początkiem założonego w XI wieku miasta był ufortyfikowany ksar.

Lokalizacja: środkowo-zachodnie Maroko, region Marrakesz-Tansift-Al-Hauz, u podnóża Atlasu Wysokiego

Sprzyjające położenie sprawiło, że osada szybko się rozrosła i 100 lat później była już ważnym obronnym ośrodkiem, z którego karawany wyruszały na Saharę. Z uwagi na prestiż i dynamiczny rozwój Marrakesz potrzebował wielu ważnych budynków, dlatego w szybkim tempie powstawały liczne meczety, pałace i nekropolie. Najbardziej rozpoznawalnym elementem, który przetrwał do naszych czasów, są mury miejskie. Wyróżnia je charakterystyczny czerwony kolor, który jest efektem wykorzystanego do budowy materiału – czerwonej gliny tabia. Centralnym punktem miasta jest plac Dżemaa el-Fna, który najciekawiej wygląda wieczorem, gdy tłumy spacerują pomiędzy specjalnie ustawianymi na noc przenośnymi barami pełnymi egzotycznych potraw. Z tarasów tradycyjnych restauracji można obserwować zaklinaczy węży, opowiadaczy baśni, kuglarzy, a także posłuchać hipnotycznych utworów granych przez muzyków gnawa. W ciągu dnia wzrok przykuwają orientalne bazy, tzw. suki, gdzie kolorami i smakami kuszą przyprawy, olejki eteryczne, barwne dywany, skórzane torby i tradycyjne marokańskie kapcie babouches. Niedaleko placu wznosi się minaret Kutubijja, wybudowany przez dynastię Almohadów. W obrębie medyny znajduje się także meczet i medresa Alego ibn Jusufa – najstarsza ze wszystkich zachowanych budowli tego typu w mieście. Na obrzeżach medyny warto zobaczyć wspaniałe parki i ogrody, na przykład Agdal i Menara, oraz najwspanialszy Jardin Majorelle w dzielnicy ville nouvelle, który należał do projektanta Yvesa Saint-Laurenta. Warto też zwiedzić grobowce Saadytów, jeden z najsłynniejszych przykładów sztuki arabskiej, usytuowane na terenie nekropolii, w skład której wchodzi dwa mauzolea, dziedziniec i ogrody. Najcenniejszym obiektem jest domniemany grób sułtana Ahmada I al-Mansura, ozdobiony płaskorzeźbami i misternymi mozaikami.

Miasto Timbaktu | Mali

Ponieważ miasto rozwijało się bardzo dynamicznie, a handlowano tam przede wszystkim złotem, kością słoniową, solą, a także niewolnikami, legendy głosiły, że domy w Timbaktu są budowane ze szczerego złota. Niestety, z czasów świetności, które miasto przeżywało około 500 lat temu, niewiele pozostało. Długoletnie wojny oraz kolonialna gospodarka Francuzów doprowadziły do jego upadku. Pomimo że nadal jest zamieszkane, straciło na znaczeniu, a z dawnych czasów przetrwała jedna monumentalna budowla – Wielki Meczet, czyli Djinguerber. Świątynia została wybudowana w XIV wieku wyłącznie z materiałów naturalnych, czyli suszonej cegły formowanej z gliny, słomy i trocin. Pozostałe dwa mniejsze i nieco młodsze meczety w Timbaktu to Sankore i Sidi Jahja. Pierwszy z nich jest szczególnie znany z uwagi na działającą przy nim szkołę koraniczną. Wszystkie trzy świątynie są pozbawione ozdób i proste w konstrukcji, ale pomimo tego zachwycają kunsztem budowlanym. W centrum Timbaktu warto też zobaczyć budynki z czasów kolonialnych. Ciekawa jest panująca tu dwukulturowość i przeplatające się elementy obyczajów Songhai oraz tradycji tuareckiej. Dawniej miasto było także ważnym ośrodkiem naukowym skupionym przy uniwersytecie i bibliotece. W okresie świetności mieszkało tu około 100 tysięcy osób, w tym około 25 tysięcy studentów i uczonych. Najcenniejszym skarbem Timbaktu są zbiory biblioteczne z tysiącami manuskryptów. Ze względu na walory naukowe Timbaktu zostało w 1988 roku wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

Timbaktu, jedno z najbardziej znanych miast Afryki, powstało na przełomie XI i XII wieku na miejscu pierwotnej osady Tuaregów. Ponieważ krzyżowały się tam główne szlaki handlowe łączące Morze Śródziemne z Zatoką Gwinejską, bardzo szybko stało się ważnym ośrodkiem kupieckim.

Lokalizacja: środkowe Mali, nad rzeką Niger

Nekropolia w Dolinie Królów I Egipt

**Usytuowana w sąsiedztwie
Teb i dawnego Luksoru
Dolina Królów to jedna z naj-
większych nekropolii daw-
nych władców Egiptu panu-
jących od 1550 do 1070 roku
przed naszą erą. Wykute
w skale kompleksy składają
się z ciągu korytarzy
i sal, starannie ukrytych
i niedostępnych przez wieki.**

Lokalizacja: Teby Zachodnie, na lewym
brzegu Nilu, w pobliżu współczesnego
Luksoru, ok. 650 km na południe od Kairu

Dolina Królów w największym skupisku starożytnych zabytków egipskich na terenie Teb Zachodnich, zwanych miastem umarłych, to nekropolia z czasów drugiego państwa tebańskiego. Oglądany z góry teren wygląda jak dłoń z rozchylonymi palcami, z dwoma wyraźnymi dolinami: Zachodnią i Wschodnią, na których terenie odkryto 64 grobowce oraz 20 budowli. Budownictwo starożytnego Egiptu było podporządkowane wierze w życie pośmiertne, uwarunkowane jednak zachowaniem ciała. Po śmierci człowieka dusza nadal żyła, jeśli ciało nie uległo zniszczeniu, dlatego zwłoki balsamowano. Po zabezpieczeniu zwłok dusza wędrowała na sąd Ozyrysa, a następnie, gdy uzyskała wybaczenie, rozpoczynała swój drugi żywot. Dążąc do zabezpieczenia życia po śmierci, Egipcjanie bardziej dbali o swe groby niż domy, dlatego budowali je z materiałów trwałych lub drążyli w skałach. Po pogrzebie wejścia do grobowców dokładnie zamurowywano i przykrywano wapiennym, maskującym licem. Choć budowniczowie i poddani bardzo się starali, aby grobowce oraz złożone w nich skarby nie zostały naruszone, wiele z nich obrabowano już w epoce faraonów. Najśłynniejszym i niesplądrowanym jest grobowiec Tutenchamona – choć jego wyposażenie było skromne, to odnaleziono go w stanie prawie nienaruszonym. Cały czas trwają prace archeologiczne nad odkrywaniem grobowca synów Ramzesa II. Wiadomo, że jest to największy królewski grobowiec, w którym do tej pory odkryto 150 komór.

Park Narodowy W | Niger, Burkina Faso, Benin

Park Narodowy W o powierzchni 10 tysięcy km² ma charakter transnarodowy, ponieważ jego obszar znajduje się na terytorium trzech państw: Beninu, Burkina Faso i Nigru. Jego osobliwa nazwa pochodzi od kształtu koryta rzeki Niger, które w tym rejonie wygląda jak litera W. Jedną z formacji roślinnych na terenie parku jest sudańska sawanna zachodnioafrykańska, w której dominuje charakterystyczna akacja senegalska. W dolinach rzek rosną lasy galeriowe. Jest to także region, w którym występuje tzw. busz tygrysi, czyli krzewiaste obszary sąsiadujące z nagą glebą, które z lotu ptaka przypominają tygrysie pasy. Gatunki drzew występujące w lasach świetlistych w okresie suszy zrzucają liście i przechodzą w stan wegetatywny. Pomiedzy ekosystemami można zaobserwować ekologiczne zjawiska związane ze strefą przejściową. Do najczęściej spotykanych gatunków zwierząt zaliczają się niektóre duże ssaki sawannowe, jak bawoły afrykańskie, hipopotamy, słonie oraz przedstawiciele kotów: lamparty, gepardy i lwy. W obszarze leśnym obserwuje się pawiany i mrówniki. Przez park przepływa rzeka Niger, co stwarza warunki do rozwoju ekosystemu wodnego. Rzeki zamieszkują krokodyle nilowe i wąskopyskie, a także warany nilowe. Obszary parku zasiedla około 350 gatunków ptaków, m.in. marabut afrykański i bielik afrykański. W rozlewiskach rzecznych żyje dwudyszny prapłetwiec brunatny, który porę suchą spędza w wydrążonej w glebie dziurze. Ponieważ został wyposażony przez naturę w skrzela i rodzaj płuc, może w tym czasie swobodnie oddychać.

Charakterystyczne dla ekosystemu Parku Narodowego W są lasy świetliste, odznaczające się wyjątkowym usytuowaniem drzew w dużych odległościach od siebie. Dzięki temu kompleks leśny obfituje w światło oraz napowietrzenie i stanowi doskonałe środowisko dla zwierząt.

Lokalizacja: zachodnia Afryka, na granicy Nigru, Burkina Faso i Beninu

Piramidy w Gizie | Egipt

Miasteczko Giza leży w delcie Nilu, na obszarze stanowiącym niegdyś granicę pomiędzy Górnym a Dolnym Egiptem. Wielkie piramidy w Gizie zostały wzniesione w czasach czwartej dynastii, czyli w latach 2575–2465 przed naszą erą, kiedy stolicą zjednoczonych państw było Memfis.

Lokalizacja: północny Egipt, 10 km na południowy zachód od Kairu

Osiem kilometrów od Kairu, ponad pustymi obszarami oraz kompleksem mniejszych grobowców górują trzy wielkie piramidy. Ich kształt miał symbolizować pierwotny kopiec, z którego, jak wierzyli Egipcjanie, powstała ziemia. Jako pierwszy, około 2560 roku przed naszą erą, został wzniesiony grobowiec faraona Cheopsa (Chufu), największy w Gizie. Piramida powstała z ponad dwóch milionów kamiennych bloków, jej waga szacowana jest na sześć milionów ton, a wysokość osiąga 140 metrów. Każdy z wykorzystanych do budowy bloków waży 2,5 tony. Szerokość podstawy to 230 metrów. Wewnątrz piramidy znajdują się trzy komory. Jedna z nich nazywana jest komorą królowej, jednak nie ma dowodów, że faktycznie była w niej pochowana jakaś władczyni. Prawdopodobnie w tym pomieszczeniu, zwanym dawniej serdab, przechowywano figurę zmarłego faraona. W sercu piramidy znajduje się najważniejsza komora – królewska, w której pochowano zmarłego Cheopsa. W wyłożonej różowym granitem sali znajduje się wyrzeźbiony w granitowym bloku sarkofag króla. Do komory prowadzi wielka galeria o długości 47 metrów. Zewnętrzne ściany piramidy Cheopsa są wklęsłe, dlatego podstawą konstrukcji nie jest kwadrat, a czteroramienna gwiazda. Z tego powodu budowla ma aż osiem ścian. Od końca lutego do połowy października piramida nie rzuca w południe cienia, co nasuwa wniosek, że pełniła też funkcję zegara słonecznego wskazującego pory i długość roku. Jest to jedyny zachowany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego. Obok grobowca Cheopsa stoją dwie inne piramidy – jedna wybudowana dla syna Cheopsa, Chefrena, druga dla wnuka – Mykerinosa. Środkowa piramida, Chefrena, jest nieco mniejsza, ale to zdecydowanie najlepiej zachowany kompleks grobowy z całej nekropolii. Piramida faraona Mykerinosa nie została ukończona, m.in. nie zakończono prac nad komorą grobową. W jej wnętrzach znajduje się m.in. grobowiec królowej Chentkaus. Nieopodal wznosi się ogromny posąg Sfinksa, przedstawiający opiekuńcze bóstwo o twarzy faraona Chefrena oraz ciele lwa. Wyrzeźbiony z wapienia posąg ma wysoką na 20 m głowę człowieka i długie na 73 m ciało lwa.

